УДК [37.091.2:81/82]:004.032.6
DOI https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-107-12

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ДОСВІД У ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Зайцева Вікторія В'ячеславівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
victoriyazaitseva62@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2967-7352

Самойленко Валерія Вікторівна,
доктор філософії, доцент кафедри української мови
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ValeriaSam20@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7438-1294

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті становить відносно досліджене явище попри те, що воно не було центром уваги дослідників до початку XXI ст. Педагоги та дослідники вивчають проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у контексті знаходження нових способів інтеграції таких технологій у навчальну діяльність. Однак, усупереч дослідженості інформаційно-комунікаційних технологій постають усе нові й нові питання, пов'язані з постійним розвитком галузі. **Мету** поданої розвідки становить висвітлення досвіду розробки й тестування додатків, як основного виду діяльності протягом навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі» у студентів-педагогів. Це уможливлює виявлення типів інформаційно-комунікаційних завдань. **Методи.** Досягнення поставленої мети передбачає послуговування такими теоретичними методами дослідження, як аналіз, систематизація й узагальнення використаних у розвідці джерел, синтез та інтерпретація отриманої інформації. У розвідці інтерактивні завдання класифіковано на три типи: пояснювальні, тренувальні вправи та завдання для перевірки набутих компетенцій. Досвід проведення навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі» доводить беззаперечну необхідність подібної діяльності, що ознайомлюватиме студентів-педагогів із технічними аспектами викладання та планування уроків. Збір зворотнього зв'язку демонструє щире зацікавлення такими сферами роботи. Студенти діляться досвідом відкриття для себе різних нових підходів до розробки завдань, додатків, які покращують роботу з матеріалом тощо. Педагог, який пройшов таку практику впевненіше почуватиметься не лише під час роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями на заняттях у закладі середньої освіти, але й упродовж формування власного спецкурсу, викладання в дистанційному та змішаному форматах.

Ключові слова: *тренувальні вправи, пояснювальні завдання, контрольні вправи, компетентнісний підхід, «м'які» навички.*

INFORMATION AND COMMUNICATION EXPERIENCE IN THE ACTIVITIES OF A LANGUAGE TEACHER

Zaitseva Victoriia Viacheslavivna,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language
Oles Honchar Dnipro national university
victoriyazaitseva62@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2967-7352

Samoilenko Valeriia Viktorivna,
PhD in Philosophy,
Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language
Oles Honchar Dnipro national university
ValeriaSam20@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7438-1294

The use of information and communication technologies in education is a relatively researched phenomenon, even though it was not the center of attention of researchers until the beginning of the 21st century. Teachers and researchers study the problems of using information and communication technologies in the context of finding new ways to integrate such technologies into educational activities. However, despite the research of information and communication technologies, more and more new questions arise related to the constant development of the industry. The purpose of the submitted intelligence is to highlight the experience of developing and testing applications as the main activity during the educational practice "Information and Communication Technologies at School" among student teachers. This makes it possible to identify types of information and communication tasks. Methods. Achieving this goal involves using such theoretical methods of research as analysis, systematization and generalization of the sources used in the intelligence, synthesis and interpretation of the information obtained. In intelligence, interactive tasks are classified into three types: explanatory, training exercises and tasks to test acquired competencies. The experience of conducting educational practice "Information and Communication Technologies at School" proves the indisputable need for such activities, which will familiarize students-teachers with the technical aspects of teaching and lesson planning. Gathering feedback demonstrates a genuine interest in such areas of work. Students share their experience of discovering various new approaches to the development of tasks, applications that improve the work with the material, etc. A teacher who has passed this practice will feel more confident not only when working with information and communication technologies in classes at a secondary education institution, but also during the formation of his own special course, teaching in remote and mixed formats.

Key words: *training exercises, explanatory tasks, control exercises, competence approach, soft skills.*

Вступ. Учитель-словесник на сьогодні – це людина, яка поєднує в собі кілька постатей: це, першочергово, компетентний фахівець у галузі лінгвістики; талановитий педагог, який організовує навчальну діяльність; проникливий психолог, який розуміє нагальні потреби й зацікавлення власної аудиторії; фасилітатор, який супроводжує процес розвитку своїх учнів; і звісно спеціаліст у галузі інформаційних технологій, який може зорієнтуватися в роботі будь-якої програми, пов'язаної з навчальною діяльністю.

Остання сфера невпинно розвивається та постійно потребує від педагога саморозвитку, опанування різноаспектних практичних умінь і навичок та можливості сприймати нову інформацію, що й становить **актуальність** нашої роботи.

Мету поданої розвідки становить висвітлення досвіду розробки й тестування додатків, як основного виду діяльності протягом навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі» у студентів-педагогів. Це уможливлює виявлення типів інформаційно-комунікаційних завдань.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: окреслити етапи проходження навчальної практики в студентів-педагогів, визначити основні напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій упродовж проходження навчальної практики; розмежувати пояснювальні, тренувальні та контрольні інтерактивні завдання, що залучають інформаційно-комунікаційні технології; унаочнити подані типи вправ прикладами завдань, що розробили студенти-педагоги упродовж навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі».

Новизна поданої розвідки полягає у тому, що вперше подано результати навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі». Наведено приклади завдань, які розробили студенти упродовж проходження практики. Окрім того, пропонуємо спробу класифікувати типи завдань із залученням інформаційно-комунікаційних технологій залежно від типів уроків української мови.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми. Загалом, аналізу використання досвіду інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній сфері діяльності присвячено чимало робіт. У працях О. Наливайко висвітлено теоретичні засади використання ресурсів електронних бібліотек для роботи з інформацією та для досягнення науково-освітніх завдань.

У працях Н. Морзе (Morze, Nataliia; Terletska, Tetiana, Varchenko-Trotsenko, Liliia, 2024) схарактеризовано види електронних освітніх ресурсів, особливості дистанційного і змішаного навчання тощо. У роботах О. Семеног (Kapranov Y., Semenog O., 2024) розкрито досвід викладання фахових освітніх компонентів для студентів-філологів на основі ідей електронної лінгводидактики, з використання засобів мультимедіа, електронних словників, засобів електронної комунікації.

У роботі М. Ячменчик визначено особливості розвитку блогодидактики, використання її в процесі навчання української мови; окреслено мотиваційний та освітній потенціал вебквестів у мовно-літературній освіті. У роботах І. Хижняк (І. Хижняк, 2023) та В. Шуляра акцентовано на важливості практикування цифрових наративів у методичній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури та ін. Дослідники Л. Шу-єн та Ч. Чин-Лі (Shu-Yen L., Ching-Yi Ch, 2024) на прикладі навчання медичних сестер за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій виявили основні бар'єри та виклики, що стають перед педагогом під час інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій до навчального процесу.

2. Методологія та методи. Досягнення поставленої мети передбачає послуговування такими теоретичними методами дослідження, як аналіз, систематизація й узагальнення використаних у розвідці джерел, синтез та інтерпретація отриманої інформації. Метод систематизації використаний для впорядкування, класифікації та організації інформації щодо класифікації типів завдань та занять; синтез та інтерпретація отриманої інформації полягає в об'єднанні різнорідної інформації, даних або ідей студентів для створення цілісної концепції класифікації завдань.

3. Результати та дискусії. Навчальна практика «Інформаційно-комунікаційні технології в школі» полягає в тому, що студенти-педагоги розвивають власну інформаційно-цифрову компетентність через розроблення двадцяти авторських завдань з орфограм, наданих керівником практики. Така практика покликана розвинути в студентів навичку швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, розумітися на різноманітних видах завдань та вдало підбирати їх, залежно від типу уроку, його теми та завдань.

Упродовж планування практичної роботи враховуються дві взаємопов'язані особливості: планування процесу дослідження та його організація, а також планування форми та наповнення завдань, їхнього представлення як фінальної презентації.

Важливим критерієм для відбору та створення інтерактивних завдань є тип уроку. Услід за Л. Шавловою виділяємо такі уроків за дидактичною метою, технологією і засобами навчання, як: урок узагальнення і систематизації знань; урок формування і вдосконалення умінь і навичок; урок вивчення нового матеріалу; урок закріплення і застосування знань, умінь і навичок; урок контролю та корекції знань, умінь і навичок (Л. Шавлова, 2024). Виокремлюємо саме цю класифікацію уроків, оскільки, авторка закладає в її основу не лише дидактичну мету, але й обставини навчання, його зміст, технологію і засоби. Отже, спочатку вчитель визначає зміст уроку, а потім – форми, методи, прийоми і засоби навчання. Особливо виділяють уроки зв'язного мовлення.

Незалежно від типу уроку можемо виділити такі види завдань, виконуваних упродовж уроку української мови: пояснювальні, тренувальні та вправи для перевірки «твердих» та «м'яких навичок», набутих під час пояснення та тренування.

Пояснювальні завдання передбачають використання упродовж уроку вивчення нового матеріалу або уроку формування нових понять й унаочнені, зазвичай презентацією або інфографікою (наприклад, рис. 1 і рис. 2).

Часто серед пояснювальних матеріалів можна натрапити також на невеликі завдання для перевірки сприйняття серед учнів. Такі завдання можуть мати вигляд qr-коду, відсканувавши який, учень переходить за посиланням на сайт із міні-тестом або міні-завданням на перевірку розуміння матеріалу (рис. 3).

Для роботи з такими завданнями упродовж проведення змішаного або дистанційного уроку важливо пам'ятати про мотивацію учня: необхідно обов'язково відповісти на питання «навіщо вивчати таку тему?», «яке її значення в подальшому житті людини?»; мож-

Рис. 1. Використання наочності на уроці

Рис. 2. Унаочнення нового матеріалу

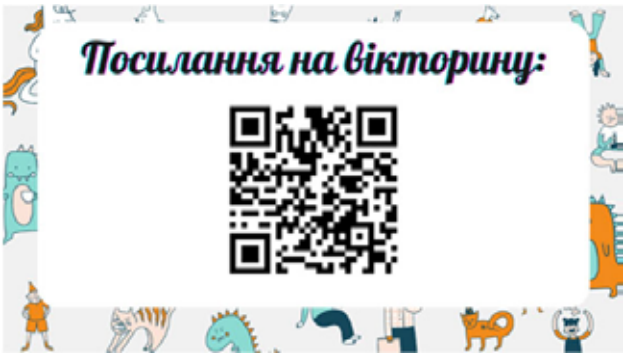

Рис. 3. Qr-код для переходу на сайт

ливим уважаємо також залучення студентів через внутрішню конкуренцію або кооперацію, за якої учні об'єднуються з метою вирішити поставлену викладачем проблему. Для розробки завдань такого типу учні найчастіше використовують додатки на кшталт: Canva, Microsoft PowerPoint, Google Slides, Google Jamboard, Prezi та Thinglink, Quizlet тощо. Можливі також анімовані пояснення за допомогою таких додатків, як Powtoon.

Використання тренувальних вправ можливе упродовж проведення уроків узагальнення і систематизації знань; формування і вдосконалення умінь і навичок; закріплення і застосування знань, умінь і навичок; удосконалення усних і письмових висловлювань; а також, формування комунікативних умінь і навичок. Такі вправи часто не передбачають формування оцінки за конкретні відповіді на конкретні питання. Натомість, допускаємо можливість розподілу на команди для виконання тих чи тих завдань з передбаченою оцінкою для всіх учасників команди або оцінювання за системою «peer to peer» (Panadero E., Alqassab M., 2019).

Для створення таких вправ студенти найчастіше використовують такі додатки, як: Learningapps, Wordwall, Kahoot!, Quizziz тощо (наприклад рис. 4 і рис. 5).

Для посилення мотивації серед учнів та введення учнів до сучасного україномовного

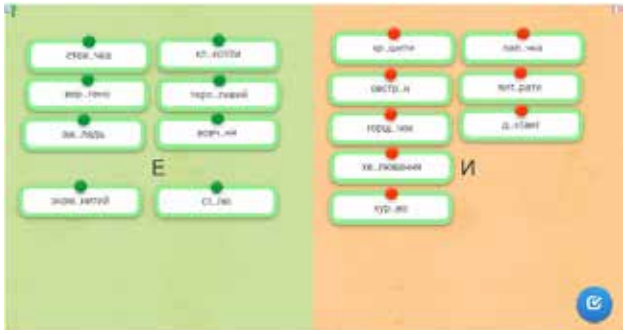

Рис. 4. Приклад вправ для здобувачів

контенту фактичним матеріалом для створення таких вправ можуть послугувати сучасні тексти пісень, комікси, меми та кінотексти (наприклад, рис. 6).

Інший вид завдань – вправи для перевірки компетенцій, набутих під час пояснення та тренування – може бути залучений під час уроків контролю та корекції знань, умінь і навичок та контролю навчальних досягнень учнів.

Такі завдання мають чітке сегментування і за їхнє виконання передбачена чітка оцінка для кожного окремого учня. Найчастіше під час розробки таких завдань студенти найчастіше використовують додатки: Microsoft forms, Google forms, Classtime та На урок (рис. 7 і рис. 8.)

Очевидною перевагою таких додатків є чітке фіксування особи людини, яка проходить тест, можливість вказати мінімальну оцінку (Напр. 0.5 бала за одне завдання у Microsoft forms) за кожну правильну відповідь та можливість обмеження в часі.

Звісно, дидактична мета кожного окремого заняття передбачає ретельніший добір вправ та особливостей їхньої інтеграції до навчального процесу. Подані приклади вправ становлять лише спробу схематичного опису можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій упродовж планування уроків різних типів.

Важливу роль упродовж дистанційного та змішаного навчання відіграють також інтерактивні

Рис. 5. Приклад вправ для здобувачів

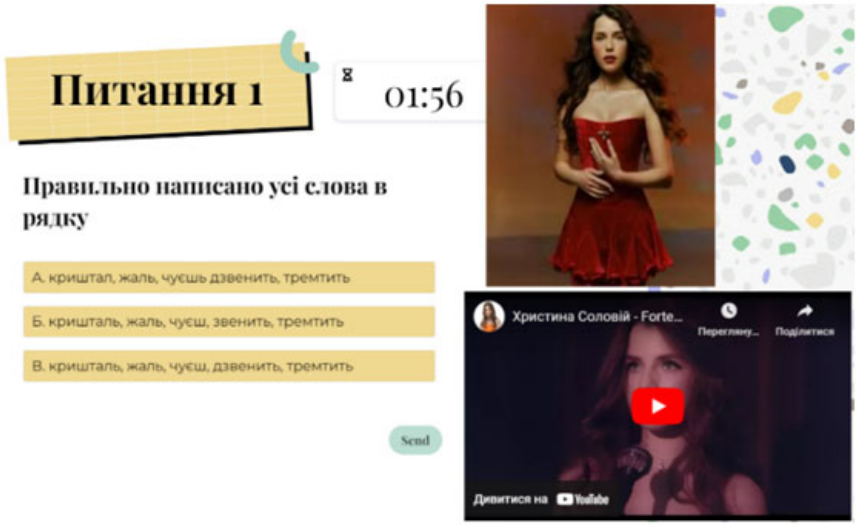

Рис. 6. Завдання для здобувачів

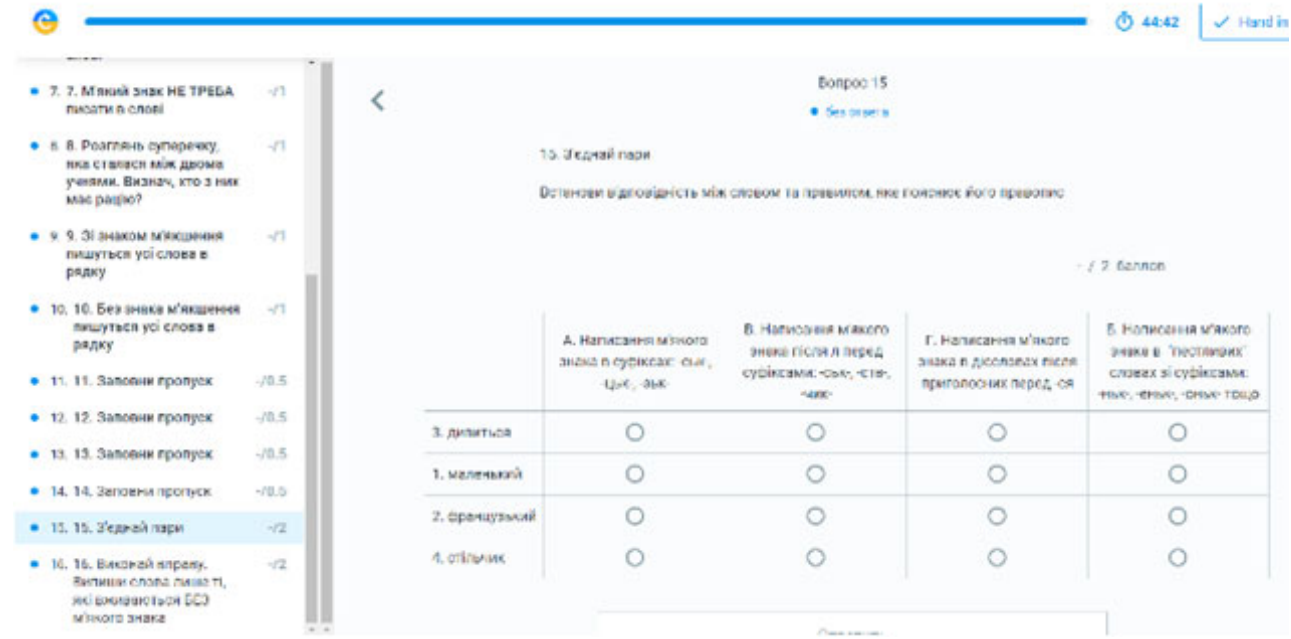

Рис. 7. Завдання для здобувачів

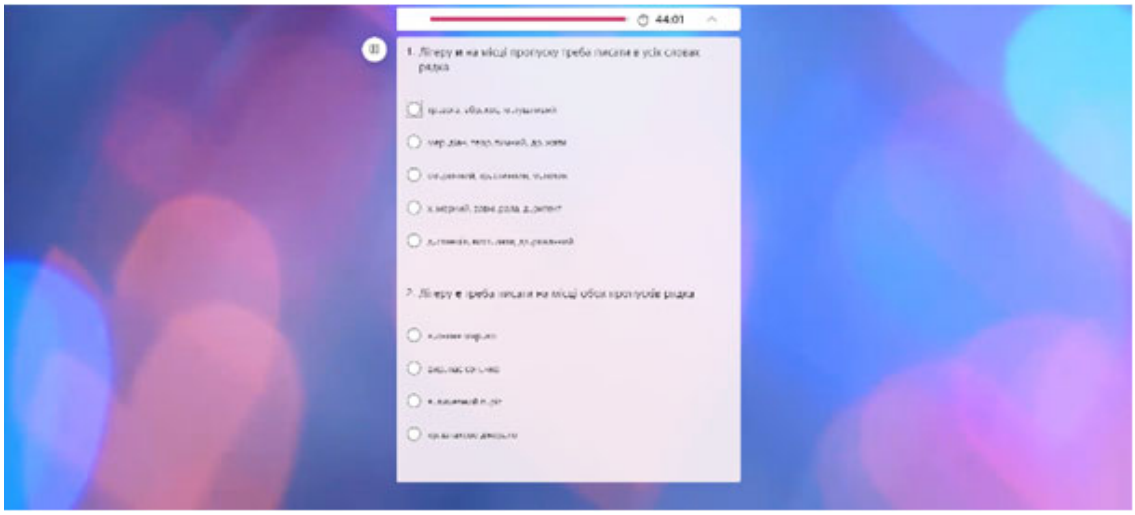

Рис. 8. Завдання для здобувачів

навчальні платформи й центри для командної роботи, такі, як: Moodle, Google Classroom та Microsoft teams. За допомогою таких додатків учні та студенти можуть вчасно отримувати й виконувати всі інтерактивні завдання, а викладачі мають змогу оцінювати такі вправи й підсумовувати остаточну оцінку. Упродовж зазначеної практики студенти можуть також тренуватися викладати й оцінювати різні завдання, планувати навчальні наради та відвідувати їх (рис. 9 і рис. 10).

Слід зауважити, що завдання, розроблені студентами-педагогами повинні розвивати ключові та предметні компетенції учнів відповідно до мовної теми та обраного класу учнів. Студенти повинні на початку навчальної практики ознайомитися з Державним стандартом базової середньої освіти (Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020).

Компетентнісний підхід, за якого розвиваються не лише «жорсткі» навички, такі як вільне володіння державною мовою й опанування конкретного мовного правила, розвиток мовленнєвої культури тощо, але «м'які», такі як інформаційно-цифрова компетентність, уміння навчатися впродовж життя, загальнокультурна грамотність тощо, а особистість учня гармонійно розвивається упродовж опанування шкільної програми вважаємо провідним (Самойленко В., Шуліченко Т., 2022).

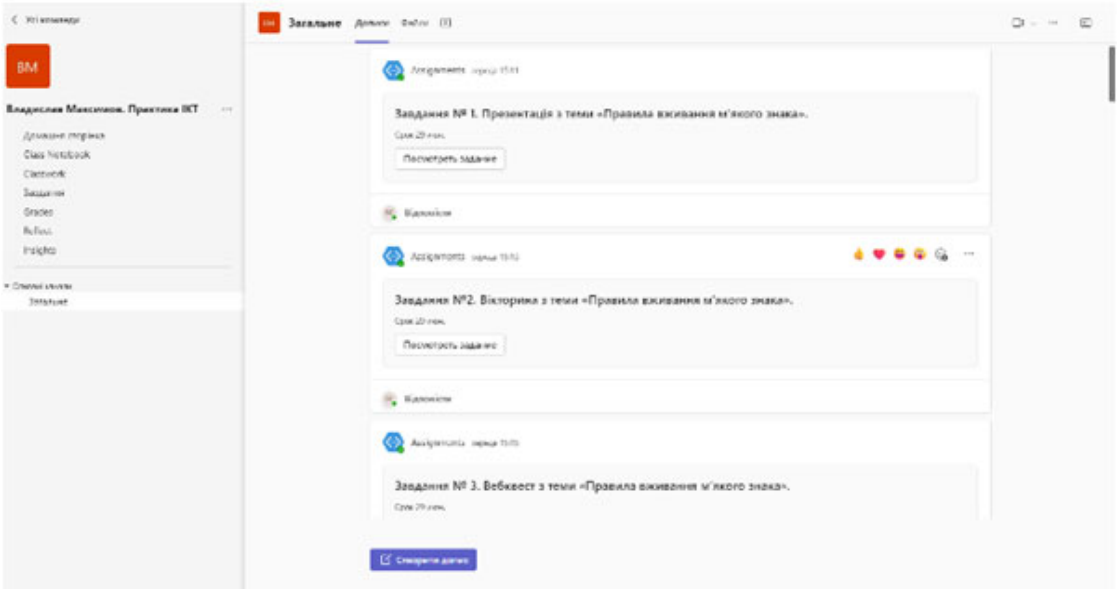

Рис. 9. Приклади інтерактивних завдань

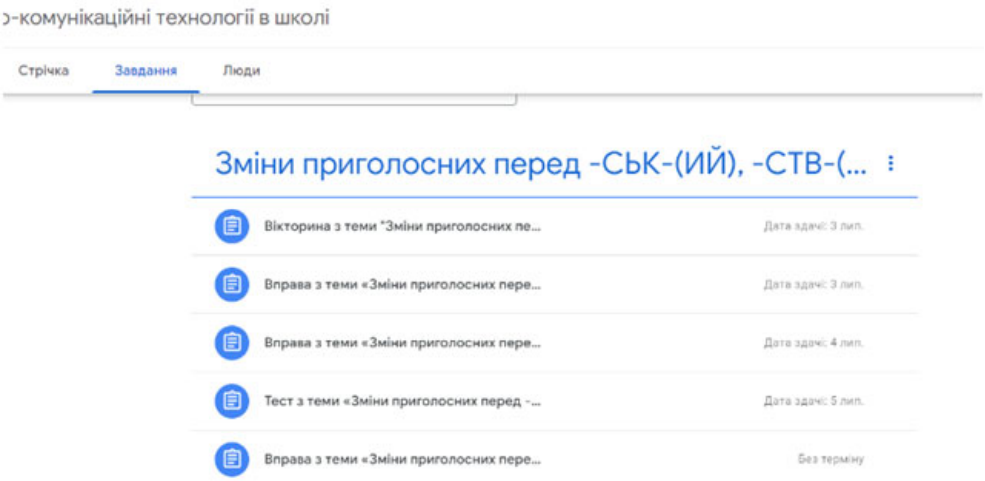

Рис. 10. Приклади інтерактивних завдань

Упродовж подальшої практики студенти черпають інформацію про передбачені знання, уміння та навички з поданого документу. Додатково студенти можуть використовувати навчальні програми з української мови для обраних класів. Такий підхід уможливлює глибше розуміння постаті учня, його навчальних та комунікативних потреб і компетенцій, які необхідно розвинути впродовж заняття.

Висновки. Досвід проведення навчальної практики «Інформаційно-комунікаційні технології в школі» доводить беззаперечну необхідність подібної діяльності, що ознайомлюватиме студентів-педагогів із технічними аспектами викладання та планування уроків. Збір зворотнього зв'язку демонструє щире зацікавлення такими сферами роботи. Студенти діляться досвідом відкриття для себе різних нових підходів до розробки завдань, додатків, які покращують роботу з матеріалом тощо. Педагог, який пройшов таку практику впевненіше почуватиметься не лише під час роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями на заняттях у закладі середньої освіти, але й упродовж формування власного спецкурсу, викладання в дистанційному та змішаному форматах.

Досліджено три види інтерактивних завдань, серед яких пояснювальні, тренувальні вправи та завдання перевірки набутих компетенцій. Важливо наголосити на універсальності таких типів завдань, за комплексного використання яких викладач ефективно розвиває всі необ-

хідні загальні та предметні компетенції учнів. Перспективою подальших досліджень уважаємо цілеспрямований комплексний аналіз використання інформаційно-комунікаційних засобів у контексті сучасних підходів до навчальної діяльності студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Morze, Nataliia та Terletska, Tetiana, Varchenko-Trotsenko, Liliia Implementing innovative teaching methods for asynchronous learning using Moodle. *LMS CEUR Workshop Proceedings.* Kryvyi Rih (2024). P. 147–163.
2. Kapranov, Yan Vasylovych, and Olena Mykolaivna Semenog. Principles of digitalization in philological education at higher education institutions in poland and Ukraine. Publishing House: Baltija Publishing (2024). URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/484/13073/27337-1 (дата звернення: 27.06.2024).
3. Хижняк І. А. Проблематика наукових педагогічних досліджень у сучасних умовах функціонування освітньої системи України. (2024*). Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування. Міжнародна науково-практична конференція.* Берегове, 30–31 березня 2023 р. С. 455–461.
4. Shu-Yen L., Ching-Yi Ch. (2024). Factors influencing nurses' satisfaction to online learning approach: a cross ICU analysis. *BMC Nursing.* Т. 23, Вип. 1. DOI: 10.1186/s12912-024-02194-3 (дата звернення: 27.06.2024).
5. Шавлова Л. В. (2024) Формування креативної особистості в процесі вивчення української мови та літератури. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр.* № 8. С. 329–344.
6. Panadero E., Alqassab M. Altmetric Articles An empirical review of anonymity effects in peer assessment, peer feedback, peer review, peer evaluation and peer grading. *Assessment & Evaluation in Higher Education,* 44(8), (2019). P. 1253–1278. DOI: https://doi.org/10.1080/02602938.2019.1600186
7. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898(датазвернення: 27.06.24)
8. Самойленко В., Шуліченко Т. Розвиток soft skills у студентів під час вивчення мовознавчих дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 47. Том 4. С. 194–197 DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-32 (дата звернення: 27.06.24)

REFERENCES:

1. Morze, Nataliia та Terletska, Tetiana та Varchenko-Trotsenko, Liliia (2024). Implementing innovative teaching methods for asynchronous learning using Moodle. *LMS CEUR Workshop Proceedings.* Kryvyi Rih. P. 147–163 [in English].
2. Kapranov, Yan Vasylovych, and Olena Mykolaivna Semenog (2024). Principles of digitalization in philological education at higher education institutions in poland and Ukraine. Publishing House : Baltija Publishing. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/484/13073/27337-1 (дата звернення: 27.06.2024) [in Ukrainian].
3. Khyzhniak I. A. (2023) Problems of scientific pedagogical research in the current conditions of the educational system functioning in Ukraine. *Challenges and effects of crisis situations on education. International academic conference.* Berehove, 30–31 March 2023. P. 455–461 [in Ukrainian].
4. Shu-Yen L., Ching-Yi Ch. (2024). Factors influencing nurses' satisfaction to online learning approach: a cross ICU analysis. *BMC Nursing.* T. 23, Вип. 1. DOI: 10.1186/s12912-024-02194-3 (accessed: 27.06.2024) [in English].
5. Shavlova L. V. (2024) The formation of a creative personality in the process of studying the Ukrainian language and literature. Ukrainian studies in the European context: a collection of scientific papers. № 8. P. 329–344 [in Ukrainian].
6. Panadero E., Alqassab M. (2019) Altmetric Articles An empirical review of anonymity effects in peer assessment, peer feedback, peer review, peer evaluation and peer grading. *Assessment & Evaluation in Higher Education,* 44(8), 1253–1278. DOI: https://doi.org/10.1080/02602938.2019.1600186 (accessed: 27.06.24) [in English].
7. Pro deiaki pytannia derzhavnykh standartiv povnoi zahalnoi serednoi osvity: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On some issues of state standards of complete general secondary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] 30.09.2020, № 898. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898 (accessed: 27.06.24) [in Ukrainian].
8. Samoilenko V., Shulichenko T. Rozvytok soft skills u studentiv pid chas vyvchennia movoznavchykh dystsyplin [Soft skills development amoung students while studying linguistic disciplines]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka [Current Issues of the Humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University].* Drohobych: Helvetica publishing, 2022. № 47. Vol. 4. P. 194–197 DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-32 (accessed: 27.06.24)

Стаття надійшла до редакції 26.07.2024.
The article was received 26 July 2024